

D · N

9/12 1956

Kriserna och Atlantpakten

De senaste månadernas händelser i Ungern och Mellanöstern har ställt Atlantpakten under debatt. Man har rent av på skilda håll med oro eller belåtenhet frågat sig om pakten fyller sitt syfte och om det är möjligt att för framtiden bevara den.

Rysslands krossande av den ungerska frihetsrörelsen har aktualiserat den första av dessa frågor. Om Atlantpaktens försvarskrafter varit starkare, om dess armé i Västeuropa verkligen ägt den styrka som för några år sedan planerades, skulle, sägs det, Ryssland inte ha vågat slå ned Ungern. Detta resonemang är efter all sannolikhet felaktigt. Atlantpakten är inte inriktad på att ingripa till hjälp för ryska satellitstater som söker frigörelse, utan på att försvara de till pakten anslutna staterna. Någon opinion för väpnat stöd åt det kämpande Ungern har inte funnits i Västern och skulle säkerligen inte ha uppstått ens om alliansens maktmedel i Europa varit vida starkare. Det har ansetts säkert att ett ingripande i Ungern skulle betyda ett världskrig; det kan tänkas att denna uppfattning är oriktig och att ryssarna skulle ha dragit sig tillbaka inför inryckande Atlantpaktstrupper eller för ett hot om en sådan aktion, men risken för ett storkrig har i varje fall ingen velat ta. Föränta nationerna och Atlantpakten har i detta läge varit lika passiva — man har bjudit resolutioner i stället för väpnad hjälp.

Krisen i Mellanöstern har i vida högre grad och från mera realistiska utgångspunkter föranlett tvivel på alliansens effektivitet och hållfasthet. England och Frankrike har här angripit utan USA:s stöd, till och med utan att på förhand underdrätta sin mäktige allians-

broder; USA och andra paktstater har fördömt angreppet och med framgång verkat för aktionens avbrytande. Kritiken av den engelsk-franska politiken i USA har varit skarp, och än skarpare har man i England och Frankrike klandrat den amerikanska hållningen. Så antiamerikansk som nu har inte sedan kriget stämningen varit på båda sidorna om Kanalen, detta var intrycket av politikernas och pressens uttalanden för några veckor sedan. Kan Atlantpakten bevaras under denna påfrestning? Är det möjligt att upprätthålla ett förbund då de förbundna företar avgörande utrikespolitiska handlingar utan kontakt med varandra, då följderna härav blir öppna och starka motsättningar, som dominerar den offentliga debatten och färgar den allmänna opinionen?

Redan torde det stå klart att de farhågor (eller förhoppningar) som uttrycks i sådana frågor är obefogade. Från alla håll kommer vittnesbörd om att de anslutna staterna håller på Atlantpakten och anser att den bör stärkas, inte försvagas eller upplösas, på grund av de kriser och slitningar man gått igenom. Eisenhower förklarade för några dagar sedan att "meningsskiljaktigheterna mellan USA, England och Frankrike i Mellanöstern inte på något sätt får betraktas som ett försvagande av de tre Atlantmakternas historiska förbund" och att "Atlantpakten fortfarande är den orubbliga grundvalen för det amerikanska allianssystemet". Från England, Frankrike, Italien och andra allierade kommer liknande deklamationer inför Atlantpaktens stundande sammanträde.

Denna uppslutning kring pakten beror delvis på att motsättningen mellan de allierade stormakterna redan i huvudsak avvecklats och att den ömsesidiga kritiken i samband därmed dag för dag mildrats. England och Frankrike har vikit för USA, som kunnat uttrycka sina önsknings genom FN, men också givit FN:s resolutioner udd genom makten att i stor omfattning reglera ojetjillseln till Västeuropa. Men det bör också understrykas att spänningen hela tiden mildrats därav att, vad främst USA och England angår, opinionerna inom landet varit delade. I USA har en rad inflytelserika tidningar och skribenter visat

förståelse för den engelsk-franska politiken och framfört sin kritik av denna politik utan varje spår av bitterhet och fördömande. I England har arbetarpartiet genomgående tagit ställning för USA:s politik mot den engelska regeringen. Inom labour torde sympatin för US. aldrig ha varit större än nu; Bevan, förut antiamerikanismens apostel i partiet, kunde i sitt prisade anförande häromdagen se den amerikanska politiken som ett mönster för den engelska. Antagligen är detta förhållande vida viktigare än att en grupp högermän häftigt reagerar mot Amerikas uppträdande.

Det väsentliga är dock att motsättningen mellan de allierade överskuggas av den skärpta konflikten med de stater som alliansen gäller. Efter det avslöjande av den ryska politiken som ägt rum — främst genom blodsdådet i Ungern, men även genom stämplingarna i Mellan-

östern — framstår Atlantpakten som än mera uppenbart nödvändig än tidigare. Avspänningsillusionismen, som dröjt kvar efter sin korta blomstring sommaren 1955, är nu sönderripen; en tydligare och brutallare dementi av de ryska härs-karnas bedrägliga försäkringar än Ungerns krossande kunde inte ha givits. Det behövs — och häri ligger det positiva i det ohyggliga som hänt — lång tid innan denna illusionism ånyo skall bli en fara för Västerns sammanhållning och försvarsgemenskap. Den isländska socialdemokratins klara be-kännelse till Atlantpakten efter tidigare tvekan är ett av tecknen på att händelsernas språk blivit förstått. Atlantpakten får, skriver den italienske utrikes-ministern, inte försvagas vid en tidpunkt då hela Västern "står inför ett skarpt hot från öster och då särskilt Europa bevittnat en återgång till en brutal världspolitik".